

Krizový plán školy

Gymnázium Jaroslava Heyrovského

Mezi Školami 2475/29

158 00 Praha 5

www.gymjh.cz

Školní krizový tým:

- RNDr. Vilém Bauer – ředitel školy
- Ing. Lenka Hrušáková – statutární zástupkyně ředitele školy
- Mgr. Zdeněk Trmota – bezpečnostní technik

Školní poradenské pracoviště:

- Mgr. Jakub Koráb – zástupce ředitele školy, školní metodik prevence
- Mgr. Dana Šuraňová – výchovná poradkyně

Krizový plán školy vychází formou nařízení ředitele školy a stanovuje závazný postup při řešení krizových situací ve škole pro všechny zaměstnance školy v případě podezření a výskytu rizikového chování mezi žáky.

Krizový plán školy vychází z těchto zákonů:

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociální a právní ochraně dětí v platném znění
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v platném znění
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich v platném znění
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek v platném znění

Krizový plán školy vychází z těchto dokumentů:

- DUNOVSKÝ, J. – DYTRICH, Z. – MATĚJČEK, Z. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995.
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT, Psychická krize, duševní onemocnění žáka) Mgr. Alena Vrbová, Mgr. Linda Nývltová
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10194/2002-14
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. 21149/2016
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14423/99-22
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních č.j. 16227/96-22
- Doporučení Magistrátu hlavního města Prahy pro pedagogické pracovníky a ostatní pracovníky škol a školských zařízení – Jak se chovat při útoku tzv. aktivního střelce
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu (č.j. MŠMT-11696/2004-24)
- Plán opatření školy při vzniku mimořádných událostí a vyhlášení krizového stavu
- Školní řád Gymnázia Jaroslava Heyrovského

Seznam použitých zkratek:

BT – bezpečnostní technik PPP – pedagogicko-psychologická poradna OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí OPL – omamné a psychotropní látky RZS – rychlá záchranná služba ŘŠ – ředitel školy SVP – středisko výchovné péče ŠKT – školní krizový tým ŠMP – školní metodik prevence	ŠP – školní psycholog ŠPP – školní poradenské pracoviště ŠPZ – školní poradenské zařízení TK – třídní kniha TU – třídní učitel VK – výchovná komise VP – výchovná poradkyně ZZ/R – zákonný zástupce žáka/rodič žáka ZŘŠ – zástupce ředitele školy
--	---

Primární prevence rizikového chování je ve škole zajišťována průběžně podle Preventivního programu školy. Má-li škola podezření nebo zjistí-li výskyt rizikového chování mezi žáky, řeší jej podle dále uvedených postupů. ŠMP upravuje v koordinaci s ŠKT a jednotlivými TU zacílení preventivních programů dle aktuálního výskytu rizikového chování mezi žáky nebo ve společnosti.

Komunikace se zástupci médií a veřejnosti:

Poskytovat informace zástupcům médií a veřejnosti o dění ve škole je oprávněn pouze ředitel školy a/nebo jím pověřený zaměstnanec školy.

KRIZOVÉ OBLASTI:

1. NEKÁZEŇ
2. ZÁŠKOLÁCTVÍ
3. DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
4. VÝSKYT A KONZUMACE NÁVYKOVÉ LÁTKY
5. ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ - ADIKTOLOGIE
6. ŠIKANA A KYBERŠIKANA
7. PROJEVY AGRESE, AUTOAGRESE, PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY
8. EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFobie
9. KRÁDEŽE A VANDALISMUS
10. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ
11. TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ A ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ – SYNDROM CAN
12. VNESENÍ NEBEZPEČNÉ VĚCI ŽÁKEM
13. SEBEVRAŽDA, ÚMRTÍ ŽÁKA ČI ZAMĚSTNANCE
14. AKTIVNÍ ÚTOČNÍK VE ŠKOLE, NA ŠKOLNÍ AKCI

1. NEKÁZEŇ

Žák je povinen chovat se ve škole a na školních akcích v souladu se školním řádem a dalšími platnými předpisy, dbá pokynů zaměstnanců školy. V opačném případě se dopouští nekázně.

1.1. Obecné možnosti řešení nekázně žáků

a) Pohovor se žákem – je metodou první volby.

Probíhá mezi žákem a zaměstnanci školy, tj. zpravidla tím, kdo nekázeň zjistil, dále TU, VP, ŠMP.

Cílem pohovoru je společná domluva se žákem o opatřeních vedoucích k nápravě. Pohovor obsahuje: popsání daného jednání, zjišťování příčin chování a dalších okolností podstatných pro jeho posouzení, vysvětlení nevhodnosti daného chování, sdělení možných následků, informace o případném kázeňském řešení, domluvu o způsobech nápravy, případné doporučení služeb dalších odborníků (členů ŠPP, externích subjektů). Zaměstnanec, který vede pohovor, v případě více zaměstnanců pak TU, o pohovoru provede zápis.

b) Pohovor se žákem a ZZ/R

Problémové chování je řešeno v rámci školy mezi žákem, jeho ZZ/R a TU, VP a ŠMP. Přizvání mohou být další zaměstnanci školy nebo zástupci třetích stran. Žáka a ZZ/R pozve TU na pohovor prokazatelným způsobem. V odůvodněných případech může být jednáno pouze se ZZ/R.

Cílem pohovoru je dohoda na společném postupu při řešení nekázně (spolupráce ZZ/R, zvýšení kontroly a tlaku na změnu). O pohovoru provede TU zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se žákem a jeho ZZ/R. Žák a ZZ/R zápis podepíší a obdrží kopii zápisu. Odmítnutí podpisu se do zápisu zaznamenává.

c) Jednání výchovné komise

Svolává ŘŠ. Za školu se jí standardně účastní ŘŠ (ZŘŠ), TU, VP a ŠMP. Přizván může být ŠP, popř. zástupce OSPODu nebo jiného externího subjektu. Přizván je žák a jeho ZZ/R, a to prokazatelným způsobem.

Výchovná komise se ustanovuje v případech závažného nebo opakovaného porušování kázně žákem. Jednání výchovné komise může být posledním pokusem školy řešit potíže s kázní žáků, než se obrátí na další orgány, jako jsou OSPOD, Policie ČR apod. Z jednání se pořizuje zápis, který všichni přítomní podepisují. Do zápisu se uvedou jednotlivé probrané body, vyjádření účastníků, způsob nápravy dohodnutý se žákem a ZZ/R. Neúčast nebo odmítnutí podpisu se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu. Tento zápis, jako i jiné zápisy z jednání se žákem a/nebo jeho ZZ/R, může být postoupen dalším orgánům zapojených do řešení věci.

d) Postoupení případu další straně

Po vyčerpání výše uvedených možností řešení nekázně nebo při zvlášť závažných projevech nekázně postupuje škola věc na základě rozhodnutí ŘŠ dalším orgánům (OSPOD, Policie ČR atp.)

1.2. Postup při výrazných nebo opakovaných projevech nekázně u žáků

Zaměstnanec školy, který zjistí porušení školní kázně žákem:

1. Vyzve žáka, aby projevů nekázně neprodleně zanechal, zejména se aktivně snaží zabránit hrozící škodě na zdraví a majetku.
2. Podle možností provede pohovor se žákem zacílený na vysvětlení nevhodnosti žákova chování.
3. Neprodleně o žákově chování informuje TU a zapíše stručnou poznámku do TK.

TU žáka:

1. Zajistí dostatek objektivních informací o chování žáka (od zaměstnanců školy).
2. Informuje členy ŠKT.
3. Získá informace od aktérů a svědků z řad žáků (v případné součinnosti se členy ŠKT).
4. Navrhne a realizuje v součinnosti se členy ŠKT řešení (práce s jednotlivci, skupinou, kázeňské opatření, výchovná komise atp.).
5. Informuje ZZ/R žáka a případně, dle rozhodnutí ŘŠ, kompetentní třetí strany (OSPOD, Policie ČR atp.).

Projevy školní nekázně se vždy **řeší individuálně**, zejména s přihlédnutím k příčinám, charakteru, závažnosti a okolnostem daného jednání a pedagogickým principům. Projevy nekázně vždy zaměstnanec školy, který zjistí porušení ŠŘ zapíše do TK a informuje TU, v případě závažnějšího porušení ŠŘ informuje ŠKT.

2. ZÁŠKOLÁCTVÍ

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka školy při vyučování (absenci žáka omlouvá TU, nikoliv ZZ/R, a to na základě písemné žádosti ZZ/R v souladu se ŠŘ). Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení ŠŘ, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku a povinnost žáků do školy chodit řádně a včas. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.

Školní docházku eviduje TU a při podezření na záškoláctví nebo v případě, že je doklad potvrzující důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, se obrací na ZZ/R, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje TU VP, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost.

Do součtu 3 vyučovacích hodin řeší neomluvenou nepřítomnost se ZZ/R žáka TU formou pohovoru. TU prokazatelně projedná se ZZ/R důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí ZZ/R s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se ZZ/R. TU společně s ŠPP navrhne kázeňské opatření. ZZ/R zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.

Pokud má žák víc než 3 neomluvené hodiny, svolává ŘŠ VK, která neomluvenou nepřítomnost žáka spolu s jeho ZZ/R projedná.

V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitel požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, střediska výchovné péče, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Pokud žák řádně neplní povinnou školní docházku, může mu být uloženo některé z kázeňských opatření dle školního řádu.

V případě žáka, u kterého neomluvená nepřítomnost ve škole přesáhne 20 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání ZZ/R k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, kopii zápisu z výchovné komise, písemné vyjádření výchovného poradce atp.) OSPODu.

3. DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

Na gymnáziu dlouhodobě u žáků rozvíjíme socio-emoční učení, které je prospěšné pro udržení duševního zdraví.

Pro duševní zdraví žáků je nutné pracovat s pozitivním klimatem ve třídě. Třídní klima má význam pro výkonovou stránku žákova studia a často ovlivňuje i jeho psychiku. TU ve spolupráci s dalšími pedagogy a odborníky vysvětlují žákům pravidla chování, upevňují jejich návyky a poskytují zpětnou vazbu. Žáci by tak měli získat co nejvíce informací a měli by rozlišit, co je vhodné a nevhodné chování.

Postupy při práci se třídou:

1. Spolupráce TU s dalšími pedagogy – nutnost sdílení informací o třídě, ve které učí.
2. Spolupráce TU se ŠPP – otevřená a včasná komunikace.
3. Spolupráce TU se ŠPZ – doporučení ŠPZ – supervize na konkrétní případy.
4. Spolupráce TU s externími organizacemi – zpětná vazba pro TU, žáky a rodiče.
5. Spolupráce TU s rodiči – vzájemná a otevřená komunikace.

3.1. Psychická krize

Psychická krize může být u mladých lidí způsobena mnoha biologickými, psychickými i sociálními změnami nebo reakcí na náročnou životní situaci nebo dramatickou změnu v životě.

Psychickou krizi žáka lze vypožorovat z jeho zvýšené nemocnosti, zhoršeném prospěchu, strachu ze známek, zvýšené agrese, emočních výkyvech, nechutenství, změně hmotnosti, nevolnosti žáka při příchodu do školy, nápadné únavě a ospalosti, sebepoškozování, ztrátě zájmu o dění ve škole nebo samotářství.

V případě podezření na psychickou krizi žáka je důležité provést s žákem řízený rozhovor, rozhovor vede zpravidla ten zaměstnanec školy, který má podezření na psychickou krizi konkrétního žáka.

Cílem rozhovoru je ujistit žáka, že na problém není sám. Při rozhovoru s žákem neslibujeme, že jeho sdělení zůstane jen mezi námi. Nutné je vyvarovat se přehnaným reakcím (panika, vztek, pláč, ...), moralizování nebo zlehčování situace. Zaměstnanec školy nezastupuje služby odborníků, jen vede rozhovor a zjišťuje situaci.

Zaměstnanec školy, který má podezření na psychickou krizi žáka, informuje TU a ŠPP, kteří se domluví na dalším postupu (podpůrná opatření, informování a domluva na řešení situace se ZZ/R, kontaktování RZS, Policie ČR nebo OSPODu).

Pokud začne být žák medikován, je nezbytné brát ohledy na jeho zdravotní stav vytvořením individuálním vzdělávacím plánem s podpůrnými opatřeními.

V případě odmítavého či nespolupracujícího postoje ZZ/R se může škola obrátit na PPP, a to i proti vůli ZZ/R. Zároveň pokud se jedná o ohrožení zdraví či života žáka, je na místě kontaktovat příslušný OSPOD.

4. VÝSKYT A KONZUMACE NÁVYKOVÉ LÁTKY

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 2 písm. a) řadí mezi návykové látky alkohol, tabák, nikotin, omamné a psychotropní látky (OPL) a jiné látky s psychoaktivními účinky, jejichž užívání může vést nebo se podílet na vzniku a rozvoji duševních poruch a poruch chování.

Přechovávání a distribuce OPL může být kvalifikováno jak trestný čin nebo čin jinak trestný.

4.1. Konzumace OPL žáky školy

V případě, kdy zaměstnanci školy zjistí, že žák užil OPL, postupují následovně:

1. Především žákovi zabrání v dalším užívání OPL.
2. Zhodnotí situaci. Pokud je žák vlivem OPL ohrožen na zdraví a životě, neprodleně volají RZS.
3. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
4. Neprodleně informují ŘŠ, ŠPP a TU.
5. Za přítomnosti dalšího zaměstnance a v souladu s pravidly BOZP látku zajistí, vloží ji do obálky nebo sáčku, napíše datum, čas a místo nálezu. Obálku/sáček přelepí, opatří razítkem školy, svým podpisem a předají k uchování ŠMP.
6. Žák, který požil OPL, je neschopný další výuky a je odveden do izolační místnosti, kde je pod trvalým dohledem zaměstnance školy.
7. Zaměstnanci zpracují o události písemný záznam s popisem provedených opatření.

8. TU, VP a ŠMP, popř. se ŠP provedou se žákem pohovor, ze kterého se pořídí písemný záznam s vyjádřením a podpisem žáka. V případě, že podepsat odmítá, uvede se tato skutečnost do zápisu.
9. TU informuje ZZ/R žáka, kterého vyzve, aby si jej neprodleně vyzvedl ze školy. V případě, že ZZ/R nelze kontaktovat nebo si odmítnou žáka převzít, požádá škola o součinnost OSPOD.
10. VP plní zákonnou oznamovací povinnost a informuje OSPOD a/nebo Policii ČR.
11. Členové ŠPP nabídnou žákovi a jeho ZZ/R své služby.

4.2. Nález OPL ve škole

V případě, kdy zaměstnanci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. O nález ihned informují ŘŠ a ŠPP.
3. Za přítomnosti dalšího zaměstnance a v souladu s pravidly BOZP látku zajistí, vloží ji do obálky nebo sáčku, napíše datum, čas a místo nález. Obálku/sáček přelepí, opatří razítkem školy, svým podpisem a předají k uchování ŠMP.
5. Zpracují o události písemný záznam.
6. Škola s přihlédnutím k míře závažnosti a nebezpečnosti uvědomí o nález Policii ČR.

V případě, kdy zaměstnanci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. O nález ihned uvědomí ŠPP, ŘŠ a TU.
3. Za přítomnosti dalšího zaměstnance a v souladu s pravidly BOZP látku zajistí, vloží ji do obálky nebo sáčku, napíše datum, čas a místo nález. Obálku/sáček přelepí, opatří razítkem školy, svým podpisem a předají k uchování ŠMP.
4. Zpracují o události písemný záznam.
5. TU, VP a ŠMP, popř. se ŠP provedou se žákem pohovor, ze kterého se pořídí písemný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). Zápis daný žák podepíše. V případě, že podepsat odmítá, uvede se tato skutečnost do zápisu.
6. Škola s přihlédnutím k míře závažnosti a nebezpečnosti uvědomí o události OSPOD a/nebo Policii ČR.
7. TU uvědomí ZZ/R žáka, u kterého byla látka nalezena.
8. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předá škola látku, zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému RZS. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

4.3. Podezření na přechovávání OPL žákem

V případě, kdy zaměstnanci školy mají důvodné podezření, že žák u sebe přechovává nějakou OPL, postupují takto:

1. Vyzvou žáka, aby OPL vydal. V případě vydání OPL postupují dle výše uvedených postupů.

2. V případě, že žák odmítá OPL vydat, ihned uvědomí ŘŠ, ŠMP, VP a TU.
3. Škola bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultuje s ní další postup.
4. Žák se izoluje od ostatních a je pod trvalým dohledem až do příjezdu Policie ČR. U žáka zaměstnanci v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.
5. TU informuje ZZ/R žáka.

4.4. Distribuce OPL ve škole

V případě, kdy zaměstnanci školy zjistili, že žák poskytuje OPL dalším osobám, postupují:

1. Zaměstnanci především žákovi zabrání v další distribuci OPL a v její konzumaci žáky.
2. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
3. Neprodleně informují ŘŠ, ŠPP a TU.
4. Při důvodném podezření na distribuci OPL škola informuje Policii ČR a OSPOD a koordinuje s nimi další postup.
5. Za přítomnosti dalšího zaměstnance a v souladu s pravidly BOZP zaměstnanci látku zajistí, vloží ji do obálky nebo sáčku, napíše datum, čas a místo nálezu. Obálku/sáček přelepí, opatří razítkem školy, svým podpisem a předají k uchování ŠMP.
6. Zaměstnanec, který událost zjistil, o ní zpracuje písemný záznam.
7. TU, VP a ŠMP, popř. se ŠP provedou se žákem pohovor, ze kterého se pořídí písemný záznam s vyjádřením žáka. Zápis daný žák podepíše. V případě, že podepsat odmítá, uvede se tato skutečnost do zápisu.
8. TU informuje ZZ/R žáka.

4.5. Konzumace a/nebo přechovávání tabákových, nikotinových výrobků a alkoholu žáky

Platí výše uvedené kroky a doporučení s tím, že škola plní oznamovací povinnost k OSPODu a Policii ČR s ohledem na závažnost a okolnosti události, zejména pak v případě opakování.

5. ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ – ADIKTOLOGIE

Závislostí rozumíme jakýkoliv závislostní vztah. Adiktologie se proto zaměřuje na závislosti na alkoholu, drogách, tabáku, nikotinu, hazardních hrách, internetu, počítačových hrách, sociálních sítích, nadměrném sexuálním nutkání, pyromanii, kleptomanii a závislostních partnerských vztazích.

Má-li zaměstnanec školy podezření na závislostní chování žáka:

1. Vyzve žáka, aby projevů případného rizikového chování neprodleně zanechal, zejména se aktivně snaží zabránit hrozící škodě na zdraví a majetku.
2. Podle možností provede pohovor se žákem zacílený na vysvětlení nevhodnosti žákova chování.
3. Neprodleně o žákově chování informuje TU a ŠKT. Zaměstnanec zapíše stručnou poznámku o incidentu do TK.

TU žáka:

1. Zajistí dostatek objektivních informací o chování žáka (od zaměstnanců a žáků školy), informuje členy ŠKT.
2. Navrhne a realizuje v součinnosti se členy ŠKT řešení (práce s jednotlivci, skupinou, kázeňské opatření, výchovná komise atp.).
3. Informuje ZZ/R žáka a případně, dle rozhodnutí RŠ, kompetentní třetí strany (OSPOD, Policie ČR atp.).

6. ŠIKANA A KYBERŠIKANA

6.1. Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či zaměstnanci školy, které se v čase zpravidla opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany zaměstnance školy také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

6.2. Podoby šikany

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník ubližuje oběti tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepřijemné sexuální provokace.

Kyberšikana nebo také elektronická šikana je v současné době nejčastější forma šikany. Může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí, prezentace zraňujících komentářů, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo zaměstnance školy či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické šikany a naopak. Je tedy důležité při řešení prověřit případné vzájemné souvislosti.

Typy kyberšikany:

- Flaming (provokování)
- Harassment (obtěžování)
- Denigration (očeňování)
- Impersonation (napodobování)
- Outing (odhalování)
- Trickery (podvádění)
- Exclusion (vyloučení)
- Cyberstalking (pronásledování, kybernetický lov)
- Vydírání
- Happy slapping (fackování pro zábavu)
- Kybergrooming (manipulace v kyberprostoru – cílem je osobní schůzka)

6.3. Vymezení škádlení, ojedinělé agrese a šikany

Hranice, která odlišuje šikanování od běžného škádlení a ojedinělé agrese, bývá někdy nezřetelná. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu.

Podobně, jedná-li se o šikanu zaměstnance školy žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li zaměstnanec, že není v jeho moci jednání zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x zaměstnanec školy se obrací.

6.4. Spouštěče šikany

Spouštěčem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo zaměstnance školy, např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence - snížení rozumových schopností, nebo naopak nadání, jazyková/komunikační bariéra, socio-ekonomická odlišnost, psychická odlišnost, speciální vzdělávací potřeby žáka apod. Šikana může mít specifický obraz, odehrává-li se ve vztahu k žákům nebo zaměstnancům z důvodu etnicity, rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženské víry, sexuální orientace apod.

6.5. Motivy šikany

Motivem pro agresora šikany může být snaha:

- Upoutat na sebe pozornost.
- Získat nebo udržet obdiv spolužáků.
- Zkusit hranice druhého, co vydrží.
- Zbavit se nudy.
- Napodobit chování agresora.
- Předejít svému vlastnímu šikanování.

6.6. Znaky šikanování

Většina obětí šikany a jejich svědků se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci velmi důležité zaměřit se specificky na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování u žáků:

- žák je o přestávkách často osamocený, uzavřený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními;
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění čas a trasu své pravidelné cesty do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- má odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikanování:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za někoho platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich;
- strkání, šťouchání, honění, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy.

6.7. Doporučený postup při zjištění šikany ¹

Má-li zaměstnanec školy podezření na šikanování, neprodleně:

1. Zamezí pokračování šikany.
2. V případě akutního hrozícího nebezpečí učiní potřebná opatření pro ochranu oběti, např. zajistí její pobyt v bezpečném prostředí.
3. Informuje o jevu TU a členy ŠKT. Dále se členy ŠKT spolupracuje na vyšetřování a řešení šikany.
4. O situaci sepiše záznam obsahující dostupné prvotní informace, který předá ŠMP.

6.8. Doporučený postup při šetření šikany

1. Po celou dobu šetření platí zákaz podávání informací všem, kromě osob, popř. orgánů, které se na šetření přímo podílejí.
2. ŠKT posoudí prvotní informace a míru akutního ohrožení oběti. Na základě toho se zhodnotí, případně upraví opatření pro zamezení pokračování šikany a pro ochranu oběti a zváží přizvání externího odborníka na problematiku řešení šikany.
3. ŠKT provede samostatné rozhovory s aktéry šikany v pořadí: oznamovatel, oběť, svědci, agresor. Agresor se oddělí od svědků, aby je nemohl ovlivňovat. Nikdy se nekonfrontuje oběť s agresorem, mohou se konfrontovat výpovědi svědků. O rozhovorech se vedou přesné zápisy, včetně záznamu neverbálních projevů, přímé řeči apod. Zajistí se další důkazy, např. věci, kopie elektronické komunikace apod.

Je třeba zjistit především:

- Kdo je oběť?
- Kdo je agresor?
- Kdy a kde k šikaně dochází?
- Jakou formou?
- Jak dlouho a jak často trvá?
- Proč se tak děje?
- Jaký trest/opatření aktéři navrhnou?
- Jak lze šikanu v budoucnu zabránit?

4. S ohledem na povahu a závažnost zjištění ŘŠ informuje PPP, OSPOD, případně Policii či další orgány.
5. Na základě šetření ŠKT navrhne opatření k řešení situace.
6. ŠMP informuje učitelský sbor o okolnostech vzniku, projevech a dohodnutém způsobu řešení situace.

¹ Primární prevence šikany je ve škole zajišťována průběžně podle Preventivního programu školy.

7. TU pozve ZZ/R agresora a oběti do školy na samostatný pohovor, kde budou seznámeni s případem, řešením a přijatými opatřeními. Pohovoru je přítomen také ŠMP, VP, případně další členové ŠKT nebo zástupci externích odborníků a orgánů. Z pohovoru se provede zápis, který zúčastnění podepíší. ZZ/R je v rámci pohovoru nabídnuta pomoc ŠPP, případně doporučena pomoc externích odborníků, jako např. PPP, SVP, terapeutů, psychiatrů.
8. S aktéry šikany dále individuálně a skupinově pracují TU a členové ŠPP. K tomu mohou být přizváni také externí odborníci.

6.9. Metody nápravy situace

Metoda usmíření

V případě počátečních případů šikany. Zaměřeno na pochopení nevhodného chování, sebereflexi agresora, vzájemnou komunikaci a úpravu vztahů konzultace lepšimu. Nepřístupuje se k potrestání viníka.

Metoda vnějšího nátlaku

Záměrem je přinutit trestem a strachem viníky k zastavení agresivního chování a k dodržování oficiálních norem.

Další prostředky řešení situace:

Třídní hodina

TU zorganizuje třídní hodinu, které se zúčastní také zástupce ŠPP. Zde se situace probere, sdělí se nevhodnost a rizika agresivního chování a aktuálně přijatá opatření.

Další monitoring třídy

Třída je nadále sledována s ohledem na vztahy mezi spolužáky. V případě potřeby je realizována práce se třídou (tematicky zaměřená třídní hodina, selektivní prevence, pozvání specialistů apod.)

Mimořádná třídní schůzka

Svolá TU, účastní také ŠMP nebo VP. ZZ/R jsou informováni o situaci, průběhu vyšetřování a opatřeních pro zamezení dalších problémů. Jsou ubezpečeni o kompetencích školy případ dále řešit a vyzváni ke zvýšené pozornosti a spolupráci.

Škála opatření vůči agresorovi (agresorům)

Podle závažnosti šikany a podle přístupu agresora (agresorů) ke svému chování se uplatní některá z následujících opatření:

- domluva TU, TU prokazatelně informuje ZZ/R;
- napomenutí TU, důtka TU, důtka ŘŠ;
- podmíněné vyloučení ze školy, vyloučení ze školy (po splnění povinné školní docházky);
- snížená známka z chování;
- doporučení rodičům zainteresovaných dětí vyhledat odbornou pomoc (ŠPP, PPP, SVP);
- doporučení rodičům umístit žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče;
- návrh OSPODu k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy.

Následná pomoc aktérům šikany

Obětem, agresorům, jejich ZZ/R, případně dalším aktérům šikany je vždy nabídnuta pomoc pracovníků ŠPP, případně doporučena a zprostředkována pomoc dalších externích odborníků.

Náprava a léčba šikany jsou složité, realizují se na základě rady odborníků – především metodiků z PPP. Je třeba zdůraznit významnou úlohu **spolupráce školy s rodiči obětí**.

6.10. Šikana zaměstnance školy nebo zaměstnancem školy

Šikana zaměřená na zaměstnance je celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Cílem šikany se může stát i velmi zkušený pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Nesmí být chápána jako individuální selhání konkrétního pracovníka.

a) Šikana ze strany žáků může probíhat různými, i velmi rafinovanými způsoby, přímo nebo nepřímo, stejně jako v kyberprostoru. Pro znaky šikany zaměstnance, její vyšetřování a nápravu v zásadě platí principy uvedeny výše.

Postup v řešení šikany zaměstnance žáky:

1. Zaměstnanec školy v roli oběti šikany se co nejdříve obrátí na vedení školy nebo kteréhokoliv jiného zaměstnance školy.
2. Zaměstnanec školy, který je svědkem šikany učitele nebo má pro ni důvodné podezření, neprodleně informuje ŘŠ.
3. Na základě dostupných informací věc prošetří ŠKT.
4. S agresory a třídou se také nadále pracuje (pohovory, případná výchovná a jiná opatření, třídní hodiny, intervenční preventivní program apod.).
5. O situaci a jejím řešení je po dohodě s obětí šikany informován učitelský sbor (zaměstnanecký kolektiv) a ZZ/R agresivního žáka.
6. ŘŠ nabídne zaměstnanci školy odbornou pomoc a podporu.

b) Šikana zaměstnance ze strany vedení (nejčastěji jako bossing), **kolegů** (nejčastěji jako mobbing), **podřízených kolegů** (nejčastěji jako staffing), nebo šikana **ze strany ZZ/R** postrádá aspekt rizikového chování žáků. Tyto formy šikany patří do pracovněprávní problematiky, postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní či občanský zákoník.

Je-li důvodné podezření, že je spáchán trestný čin, provinění, čin jinak trestný nebo přestupek, ŘŠ vždy věc oznamuje Policii ČR, v případě nezletilých žáků také OSPODu.

c) Šikana nebo nevhodné chování zaměstnance školy vůči žákovi

U zaměstnanců školy se ve vztahu k žákům kromě samotné šikany můžeme setkat s kybergrooming (manipulací v kyberprostoru – cílem je osobní schůzka), cyberstalking (pronásledováním, kybernetickým lovem) nebo harassment (obtěžováním).

V případě, že někdo ze zaměstnanců školy, žáků, ZZ/R žáků nebo jiná osoba předá ŠKT informaci o nevhodném chování některého ze zaměstnanců školy, postup řešení je stejný, jako při řešení šikany 5. 8. Tyto formy šikany patří do pracovníprávní problematiky a postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní či občanský zákoník.

Je-li důvodné podezření, že je spáchán trestný čin, provinění, čin jinak trestný nebo přestupek, ŘŠ vždy věc oznamuje Policii ČR, v případě nezletilých žáků také OSPODu.

7. PROJEVY AGRESE A AUTOAGRESE

7.1. Verbální agrese, hrubé a vulgární výrazy

Jsou na školách obecně velmi častým jevem. Především je nutné jednoznačně a jasně deklarovat nesouhlas a takové chování odmítnout. Děti budou mluvit tak hrubě, jak jim to okolí dovolí. Je tedy nutné jasně vyjádřit, že nejde žádoucí ani tolerované společenské chování.

Řeč je natolik spjata s myšlením, že společenská tolerance verbální agrese a užívání hrubých výrazů s sebou nutně přináší i hrubé chování.

Doporučený postup:

1. Na začátku školní docházky TU společně se žáky stanoví ve své třídě obecná pravidla soužití jako vyjádření žádoucích hodnot. V nich je jasně deklarován požadavek slušného mluvení a chování. Pravidla na začátku každého školního roku a v případě potřeby i během něj se žáky znovu probere. O tom provede zápis do třídní knihy.
2. Dodržování obecných pravidel slušné komunikace a společenského chování všichni pedagogičtí pracovníci školy u žáků sledují a důsledně vyžadují, a to i na akcích mimo budovu školy.
3. Zaměstnanec školy, který je svědkem porušování pravidel slušného chování, na to žáka neprodleně upozorní a dle svých možností zamezí dalšímu pokračování. V případě opakovaného nebo zvláště hrubého porušení pravidel toto neprodleně oznámí TU a VP.
4. TU v případě opakovaného nebo zvláště hrubého porušení pravidel chování žáka neprodleně přistoupí k řešení formou pohovoru se žákem, zaznamenaným pohovorem se ZZ/R, udělení výchovného opatření.

7.2. Fyzická agrese

Agresivní chování žáka vůči druhým (např. údery, kopy, chvaty, hmaty, kousání; házení předmětů, ničení vybavení třídy, školy):

Zaměstnanec školy, který je chování žáka přítomen:

1. Zajistí bezpečí ostatním žákům – oddělí je od agresora. Odstraní z žákova dosahu nebezpečné předměty (např. nůžky, skleněné předměty, židle).
2. Přivolá pomoc ze strany dalších pedagogických pracovníků (prostřednictvím žáků, dalších zaměstnanců, telefonu atp.).

3. Zajistí odchod agresivního žáka nebo odchod ostatních žáků z místa (za dohledu zaměstnance školy).
4. Snaží se agresora zklidnit. Na žáka v akutním afektivním stavu hovoří klidným hlasem, v případě, že žák reaguje negativně, nekomunikuje s ním. Mezi sebou a žákem udržuje bezpečnou vzdálenost, vhodné je využít ochrannou bariéru, např. lavici (fyzická síla člověka v afektu se násobí).
5. V případě potřeby a s ohledem na danou situaci poskytne první pomoc.
6. Informuje (zajistí informování) členy ŠKT.
7. Nadále se snaží žáka verbálně uklidnit, snaží se ho přimět, aby se posadil. Hlídá, aby si žák neublížil (zajišťuje např. prostor u oken). Čeká na pomoc dalších zaměstnanců.
8. TU, ŠPP nebo přítomný zaměstnanec školy kontaktuje ZZ/R, v případě potřeby RZS, při závažné agresi i Policii ČR.

TU ve spolupráci se ŠKT a svědky událost vyšetří. Na základě tohoto šetření ŘŠ rozhodne o dalším postupu.

7.3. Agresivní chování žáka vůči sobě (autoagrese)

Může mít různé podoby (např. řezání se, bodání se, kousání se, bouchání se do hlavy, bití hlavou o stěnu, zem).

Zaměstnanec školy, který je chování žáka přítomen:

1. Zajistí bezpečí ostatním žákům. Odstraní z žákova dosahu nebezpečné předměty.
2. Přivolá pomoc ze strany dalších pedagogických pracovníků (prostřednictvím žáků, dalších zaměstnanců, telefonu).
3. Zajistí odchod žáka nebo odchod ostatních žáků z místa (za dohledu zaměstnance školy).
4. Snaží se žáka verbálně zklidnit a přesvědčit ho, aby chování zanechal. Hovoří na něj klidným hlasem. Snaží se autoagresivní chování zastavit (vždy je třeba nutné vzít v úvahu fyzickou sílu žáka, která se v situaci afektu násobí), např. vzít žáka za ruce, navázat oční kontakt, nabídnout alternativu (změnu situace).
5. V případě, že se žák sebepoškozuje za použití nějakého předmětu (žiletka, střep), snažíme se žáka přesvědčit, aby předmět položil před sebe, stále udržujeme bezpečnou vzdálenost dle situace.
6. V případě potřeby poskytne první pomoc.
7. Informuje (zajistí informování) členy ŠKT.
8. Nadále se snaží žáka verbálně uklidnit, snaží se ho přimět, aby se posadil. Hlídá, aby si žák neublížil (zajišťuje např. prostor u oken). Čeká na pomoc dalších zaměstnanců.

TU, ŠPP nebo přítomný zaměstnanec školy kontaktuje ZZ/R žáka, v případě potřeby RZS.

TU ve spolupráci se členy ŠKT a svědky událost vyšetří. Na základě tohoto šetření ŘS rozhodne o dalším postupu.

7.4. Napadení zaměstnance školy

Doporučený postup:

1. Zabezpečit si odstup od agresora. Využít bariéru (lavici apod.). Odstranit nebezpečné předměty (nůžky, skleněné předměty apod.).
2. Uvědomit si konfliktní situaci – nenechat se zavléct do sporu, nehádat se.
3. Mluvit a projevovat se klidně, snížit hlas, mluvit spisovně, stále vystupovat v roli zaměstnance školy.
4. Snažit se uklidnit agresora, snažit se udržet třídu na své straně.
5. Rozhovor ukončit neutrálně, bez ohledu na to, kdo je v právu (možná jsme si neporozuměli apod.).
6. V případě potřeby zajistit pomoc ze strany dalších pedagogických pracovníků (prostřednictvím žáků, dalších zaměstnanců, telefonu).
7. Informovat (zajistí informování) členy ŠKT.

TU, ŠPP nebo přítomný zaměstnanec školy kontaktuje ZZ/R žáka, v případě potřeby Zdravotnickou záchrannou službu.

Při očekávání obtížného osobního jednání (se žáky, ZZ/R, popř. externími subjekty) si daný pedagog dopředu zajistí přítomnost dalšího kolegy.

7.5. Poruchy příjmu potravy

Jedná se o specifický druh autoagrese.

Charakteristika

Mezi poruchy příjmu potravy patří mentální anorexie, mentální bulimie a také výrazné přejídání spojené s jinými psychickými poruchami.

Charakteristické znaky a projevy:

- zkreslené vnímání vlastního těla týkající se hmotnosti, postavy;
- manipulace se stravou (více či méně vědomá) - nejčastěji odmítání jídla, extrémně nízký energetický příjem, střídáním období hladovění a přejídání;
- zvracení – jeho vyvolávání, zneužívání laxativ (látky s projímavými účinky) nebo diuretik (odvodňovací léky);
- snaha o co největší energetický výdej skrze pohyb a přehnané cvičení;
- u mentální anorexie výrazný úbytek na váze;
- kožní problémy, úbytek vlasů;
- nesoustředěnost, nespavost, výkyvy nálad.

Poruchy příjmu potravy se nejčastěji projevují během dospívání a rané dospělosti u dívek, mohou se ale rozvinout i v pozdějším věku nebo naopak již v dětství, a i u chlapců.

Doporučený postup při podezření na poruchy příjmu potravy u žáka:

1. Na místě je primární všímavost zaměstnanců školy – změny váhy, vzhledu, chování, nálad, výpovědi žáka a spolužáků.
2. Při podezření na poruchy příjmu potravy u žáka zaměstnanec školy neprodleně informuje TU a ŠKT. Má-li informace přímo od žáka, podpoří ho, ale neslibuje mu mlčenlivost.
3. TU, popř. člen ŠPP nebo, dle rozhodnutí ŘŠ, pedagog, kterému žák důvěřuje s ním provede pohovor.
4. Diskrétní pohovor může TU nebo člen ŠPP provést i s dalšími zaměstnanci školy, kamarády, popř. sourozenci žáka.
5. Na základě šetření po poradě se ŠKT uvědomí TU ZZ/R žáka. Nabídne jim pomoc ŠPP nebo doporučí využití externích odborníků (lékařů, klinických psychologů, psychiatrů, terapeutů).
6. Pokud ZZ/R situaci neřeší nebo ji řeší nedostatečně, škola kontaktuje OSPOD.
7. V případě akutního ohrožení zdraví a života (např. náhlý kolaps) škola poskytne první pomoc, popř. zavolá RZS a informuje ZZ/R.

8. EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE

Na přijetí extrémistického a netolerantního chování mají silný vliv především blízcí vrstevníci a rodina. Pravidlem prevence tohoto chování je školou zprostředkovávat programy podporující demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance.

Mezi rizikové chování žáků patří:

- Verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců školy, kvůli jejich politickým či náboženským názorům, nebo kvůli jejich rase, národnosti, etnickému původu či společenské třídě.
- Propagace extremistických hnutí ve škole a snaha získat nové příznivce mezi spolužáky.

Zaměstnanec, který extrémistické nebo netolerantní chování zjistí nebo o nich přijme informaci jako první:

1. Snaží se takovému jednání dále zabránit.
2. Informuje neprodleně ŠKT a TU .
3. pořídí o události písemný záznam prvotní informace. Zde budou popsány všechny důležité okolnosti, jako: kdo, kdy, kde, co, jak, proč.

Událost prošetří TU společně se ŠKT. Z šetření se provede písemný záznam, který doplní nebo upřesní záznam prvotní informace. Zjistí se především okolnosti a příčiny jednání, které mohou mít na posouzení značný vliv. TU nebo ŠPP informuje ZZ/R.

Je-li důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, provinění, čin jinak trestný nebo přestupek, ŘŠ vždy věc oznamuje Policii ČR, v případě nezletilých žáků také OSPODu.

9. KRÁDEŽE A VANDALISMUS

Krádeže a ničení majetku školy jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se setkáváme ve školním prostředí.

Zaměstnanec, který krádež nebo vandalismus zjistí nebo o nich přijme informaci jako první:

1. Snaží se takovému jednání dále zabránit.
2. Informuje neprodleně ŠKT a TU.
3. Pořídí o události písemný záznam prvotní informace. Zde budou popsány všechny důležité okolnosti, jako: kdo, kdy, kde, co, jak, proč, čím.

Je-li poškozený žák, TU neprodleně informuje o škodě jeho ZZ/R.

Událost prošetří TU společně se ŠKT. Z šetření se provede písemný záznam, který doplní nebo upřesní záznam prvotní informace. Zjistí se především okolnosti a příčiny jednání, které mohou mít na posouzení značný vliv (např. neúmyslnost jednání, jednání jako součást psychické poruchy, přinucení žáka k jednání).

V případě podezření na spáchání trestného činu, přestupku nebo na žádost ZZ/R poškozeného žáka uvědomí ŠKT Policii ČR, které přenechá další vyšetřování. Stejně tak v případě, kdy žák a/nebo ZZ/R nejeví zájem o nápravu škody.

V případě opakování jednání nezletilým žákem nebo při spáchání přestupku nebo trestného činu škola uvědomí OSPOD.

O výsledku šetření TU informuje ZZ/R poškozeného a pachatele.

TU ve spolupráci se ŠKT navrhne opatření k řešení situace. Preferuje se dohoda vedoucí k nápravě vztahu mezi poškozeným a pachatelem, návrat, oprava nebo náhrada věci poškozenému přímo pachatelem, omluva za své chování a nabídnutí nějaké kompenzace.

Za škody úmyslně způsobené žáky odpovídají jejich ZZ/R, popř. sami zletilí žáci.

10. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

Rizikové sexuální chování je souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. předčasné zahájení pohlavního života, nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, nutkavé sexuální chování, sexuální aktivity na veřejnosti, promiskuitní chování, prostituci a kuplířství, násilné a jinak rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, sdílení nebo zveřejňování intimních záznamů s rizikem jejich následného zneužití apod.

Při zjištění rizikového sexuálního chování u žáků platí obdobné principy a postupy jako při řešení šikany (viz 6.7., 6.8. a 6.9.).

11. TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ A ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ – SYNDROM CAN

Jakékoliv nenáhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozují tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce jeho smrt (Dunovský, 1995).

11.1. Možné formy týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte

a) Fyzické týrání je jakékoli opakované násilné projevy vůči dítěti (bití, škrábání, kopání, tahání za vlasy apod.). Fyzické násilí může i nemusí zanechávat viditelné následky. Může vést k vážnému ohrožení zdraví i života jedince, vždy negativně ovlivňuje jeho psychiku.

b) Psychické týrání patří sem nadávky, ponižování, neustálá a nepřiměřená kritika, zesměšňování dítěte, výhrůžky, zvýšená kontrola, zamezování ve styku s vrstevníky apod. Za psychické týrání považuje Světová zdravotnická organizace také přítomnost dítěte u domácího násilí (tj. pokud dítě vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí). Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

c) Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele. Do 15 let věku dítěte je jakékoli jednání sexuálního charakteru směřující vůči jeho osobě považováno za pohlavní zneužití, a tedy trestný čin, který jsme ze zákona povinni hlásit OSPODu a Policii ČR (ať už se jedná o dotýkání se dítěte na intimních místech, pohlavní styk s ním, nucení dítěte k těmto či podobným aktivitám).

d) Formy zanedbávání jsou různé, a stejně tak je různá i míra zanedbávání. Může jít o fyzické a výživové zanedbávání, zanedbávání oblékání, špatné bytové podmínky, nedostatečný dohled, nebo dokonce opuštění dítěte. Dále zanedbání zdravotní péče, vzdělávacích a vývojových potřeb a ochrany před rizikovým prostředím.

Jde o ignorování potřeb dítěte nejen těch úplně základních, jako je zdravá výživa, ale také potřeby bezpečí, lásky a přijetí. Dochází k poškození vývoje dítěte a v extrémním případě až k ohrožení jeho života. Zanedbávání může být zároveň provázeno i týráním či zneužíváním. Oproti týrání a zneužívání bývá zanedbávání péče nejméně viditelné.

11.2. Některé známky a projevy CAN

Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem;
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými;
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob;
- nebo naopak touha po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého;
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty;
- chození za školu nebo do ní chodí pozdě;
- potíže s učením;
- nenosí pomůcky;
- váhání s odchodem domů po vyučování;
- sebepoškozování;
- chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči; útěky z domova;
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné;
- trvalý hlad, podvýživa, všechno jí hltavě, žebra o jídlo u spolužáků;
- chudá slovní zásoba;
- špatná hygiena;
- oblečení neadekvátní počasí a účelu;
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy.

Nejčastější známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin;
- modřiny a otoky;
- otisky různých předmětů a rukou na těle;
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou.

11.3. Postup řešení při podezření na CAN

Pokud má zaměstnanec školy podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, neprodleně o tom informuje TU a členy ŠKT.

Pokud se zaměstnanci svěří dítě samo, snaží se jej zklidnit, ale nikdy mu neslibuje mlčenlivost. ŠKT po poradě stanoví další postup, který zpravidla zahrnuje:

- Pohovor. Ten zpravidla vede ŠP, popř. další členové ŠKT, TU nebo kdokoliv z pedagogických pracovníků, ke kterému má žák důvěru svěřit se. **Je velmi důležité vyvarovat se jakémukoliv podsouvání odpovědí dítěte.** Zároveň je potřeba respektovat přání žáka o věci více nemluvit, do rozhovoru jej nenutit. V případě, že se s dítětem nepodaří navázat potřebný kontakt, doporučí se mu možnost obrátit se na terapeutické centrum nebo anonymní linku pomoci v krizi. Z pohovoru se provede co nejpřesnější záznam, včetně např. záznamu pozorování, přímé řeči, přesného znění otázek atp.
- Diskrétní zjištění dalších informací od vyučujících, spolužáků, popř. sourozenců žáka.
- Celkové zhodnocení členy ŠKT. Pokud se projeví jako důvodné podezření, že dítě může být obětí jakékoli formy týrání (patří sem i přítomnost dítěte při domácím násilí), zneužívání či zanedbávání, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, vedení školy tuto

skutečnost oznámí Policii ČR a OSPODu. V případě pouhého podezření na spáchání těchto trestných činů se škola obrátí bezodkladně na OSPOD.

- Další kroky škola činí ve spolupráci s OSPODem, popř. Policií ČR.
- Při podezření na týrání a zneužívání v rodině je její kontaktování ze strany školy zpravidla nežádoucí.
- Při podezření na zanedbávání dítěte je naopak spolupráce školy a rodiny žádoucí. TU nebo ŠPP sjednají se ZZ/R žáka schůzku.

12. VNESENÍ NEBEZPEČNÉ VĚCI ŽÁKEM

Do školy je zakázáno vnášet věc, která může ohrozit zdraví, způsobit úraz nebo ohrožovat mravní výchovu.

Postup při zjištění vnesení nebezpečné věci žákem:

1. Zajistit nebezpečnou věc. Za přítomnosti dalšího zaměstnance a v souladu s pravidly BOZP věc zajistí, vloží ji do obálky nebo sáčku, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku/sáček přelepí, opatří razítkem školy, svým podpisem a předají k uchování ŠMP.
2. Informovat ŠKT a TU
3. TU, popř. ŠPP okamžitě informuje ZZ/R žáka a vyzve jej k návštěvě školy, kde mu věc bude předána.

13. SEBEVRAŽDA, ÚMRTÍ ŽÁKA ČI ZAMĚSTNANCE

Zaměstnanec, který zjistí úmrtí žáka nebo zaměstnance školy nebo o nich přijme informaci jako první:

13.1. Ve škole nebo na školní akci:

1. Zajistí bezpečí pro ostatní žáky, informuje neprodleně IZS, dále ŠKT a TU.
2. Pořídí o události písemný záznam prvotní informace. Zde budou popsány všechny důležité okolnosti, jako: kdo, kdy, kde, co, jak, čím.
3. ŘŠ pověřená osoba ZZ/R žáka či osoby blízké u zaměstnanců.
4. ŠKT kontaktuje odborníky (Krizová linka, PPP) a připraví další postup pro práci se třídou.

13.2. Mimo školu:

1. Informuje TU, ŠKT a domluví se na dalším postupu.
2. ŠKT kontaktuje odborníky (Krizovou linku, PPP) a připraví další postup pro práci se třídou (změna rozvrhu, třídnické hodiny,...), žáky a zaměstnanci školy.

14. AKTIVNÍ ÚTOČNÍK VE ŠKOLE, NA ŠKOLNÍ AKCI

Aktivním útočníkem se označuje osoba, která z různých důvodů má potřebu ublížit lidem ve svém okolí. Jeho útok přichází nečekaně a je většinou velmi brutální.

14.1. Poznatky získané z dosud známých útoků:

- Cílem je zabít nebo zranit co nejvíce lidí v krátkém čase.
- Jednání útočníka bývá promyšlené, obvykle není připraven a ochoten vyjednávat.
- Oběti bývají vybrány náhodně.
- Zpravidla není ochoten se vzdát a nemá připravený plán ústupu.
- Místem útoku bývá prostor s velkou hustotou lidí.
- Různí útočníci volí různé druhy zbraní.
- Útočník se obvykle nechce dostat do střetu s policií

14.2. Doporučení k přežití útoku aktivního střelce

Strategie **Utíkej – Schovej se – Bojuj** ²

UTÍKEJ – nejvhodnější řešení je útěk

- Dostaňte se do bezpečí, utečte z dosahu útočníka.
- Nejprve promyslete plán útěku, uklidněte se a představte si únikovou cestu.
- Ponechte svoje věci na místě, nevracejte se pro ně!
- Nezkoušejte zachraňovat zraněné, soustřeďte se na únik.
- Pokud je to možné **VARUJTE**, zabraňte příchozím, kteří o útoku neví, dostat se blízko útočníka.³
- Teprve na bezpečném místě zavolejte na tísňovou linku Policie ČR (158), případně na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.
- Pokud cestou potkáte policisty, zvedněte ruce, ať jsou vidět a postupujte dle jejich pokynů.

SCHOVEJ SE – pokud útěk není možný, najděte si úkryt, zamkněte se

- Uzamkněte se v nejbližší možné místnosti.
- Postavte za dveřmi barikádu. V případě, že se nemůžete uzamknout je barikáda velmi důležitá, použijte vše, co je po ruce (stoly, židle, skříně apod.). Pracujte rychle a co nejvíce potichu. Zablokujte dveře, např.: na přisunutý stůl naskládejte učebnice, aby zabránily stlačení kliky.
- Vypněte nebo ztlumte vyzvánění i vibrace mobilních telefonů.
- Zhasněte světlo, zatáhněte žaluzie či rolety.
- Pokuste se co nejvíce zklidnit všechny osoby v místnosti (nikdy neprovokovat slovně útočníka).

² Zapomeňte na činnost, kterou jste nacvičovali v případě požáru, skupina na chodbě je nejsnazším terčem.

³ Signál pro školní rozhlas je součástí neveřejné přílohy č. 1.

- Zůstaňte v naprosté tichosti!
- Lehněte si na zem tak, abyste byli co nejméně zranitelní případnou střelbou skrz dveře.
- Pokud můžete, zavolejte na tísňovou linku Policie ČR (158), případně na jednotné evropské číslo tísňového volání 112. Oznamte, kde jste a co se děje, případně popište pohyb střelce po budově.
- Telefon nepokládejte, zůstaňte ve stálém kontaktu.
- Nereagujte na osoby za dveřmi! Útočník se může vydávat za zraněného žáka nebo policistu. Policie je již na cestě. Záchrané složky si k Vám cestu najdou.

BOJUI – braňte se – pokud nelze utéct ani se ukrýt, zbývá se bránit

- V případě, že jste učinili všechny výše popsané kroky a útočník se i přesto k vám dostal, udělejte vše pro vaši ochranu.
- Využijte improvizované zbraně (hasicí přístroj, židle, věšák, tyče, pevné předměty).
- Pokud se rozhodnete pro útok, udělejte to pořádně – jde o život.
- Jednejte agresivně, musíte zneškodnit útočníka a nezáleží na tom jak (jděte mu po očích, po krku, po hlavě, po slabinách).
- Pokud na agresora zaútočí někdo jiný a střelec je zaskočen, přispějte jakýmkoliv způsobem k jeho eliminaci a odzbrojení.

Všechny výše uvedené postupy jsou obecné, je nutné se vždy přizpůsobit konkrétní situaci.

14.3. Pro prevenci obecně platí následující:

- Všimnout si svého okolí, neobvyklého chování a vyjadřování lidí, přítomnosti cizích osob apod.
- Věnovat pozornost i chování ve virtuálním prostředí (sociální sítě, blogy, diskuze).
- Vědět o relativně bezpečném úkrytu (možnost se zamknout v místnosti, kde se takovéto místnosti nacházejí apod.).
- Vždy vědět, kudy se nejrychleji dostat z budovy na bezpečné místo.

TU ve spolupráci se BT výše uvedené informace vhodnou formou předají svým žákům. Vysvětlí především:

- Vážnost případně nastalé situace.
- Nečekanost a nahodilost situace – útok aktivního útočníka přichází nečekaně a může k němu dojít prakticky kdekoliv (metro, nákupní centrum, školní budova, hřiště).
- Potřebu být všímavý a ne být lhostejný ke svému okolí. V případě jakéhokoliv podezření je nutné toto někomu oznámit (policie, ochranka v obchodě, učitel, ředitel školy). Potenciální útočník se často se svým plánem útoku v kolektivu nebo na internetu chlubí, je nutné nepřehlížet toto chování a opět svěřit své podezření učitelům, rodičům apod. Je třeba vysvětlit žákům a studentům, že nejde o „žalování“, ale může jít o život.
- Postupy při ústí, schovej se, varuj.

Zpracovali:

Mgr. Jakub Koráb (ŠMP a ZŘŠ) a Mgr. Dana Šuraňová (VP), Mgr. Zdeněk Trmota (BT)

Tímto se ruší Krizový plán školy ze dne 04. 09. 2023 pod CJ 1230/2022 GJH.

V Praze dne 29. 08. 2024

CJ 1334/2024 GJH

RNDr. Vilém B a u e r, v. r.
ředitel gymnázia